

Crítica de llibres

Peter L. BERGER (2011). *Adventures of an accidental sociologist: How to explain the world without becoming a bored*. Nova York: Prometheus Books.

Anna Clot i Garrell. Investigacions en Sociologia de la Religió (ISOR). Departament de Sociologia. Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia. Edifici B. Universitat Autònoma de Barcelona. Cerdanyola del Vallès (Barcelona). Tel.: 00 - 34 - 935 812 417. A/e: anna.clot@uab.cat.

Adventures of an accidental sociologist és el darrer llibre del que es pot considerar un dels pensadors socials més importants de la segona meitat del segle xx i també, com subratllaven Linda Woodhead, Paul Heelas i David Martin, el sociòleg de la religió més influent i citat dels darrers temps (2001).¹ Amb aquesta obra nova, Peter Berger trenca amb el gènere, format i contingut dels seus treballs anteriors per convidar els lectors a fer un recorregut per la seva trajectòria com a científic social.

L'origen del llibre, tal com explica el mateix autor en el prefaci, se situa a l'estiu del 2009, quan va ser convidat a fer una conferència a la Universitat Central de Budapest. Deixant-li via lliure a l'hora de triar el tema, Berger explica que contesta —fent ús del sentit de l'humor i les analogies amb el món religiós que caracteritzen el seu estil personal i que són presents al llarg del llibre— «que no és un missioner amb un sermó preparat per predicar» (2011, p. 7). Aleshores, els organitzadors li proposen el format de l'*ego-histoire*. D'aquesta anècdota divertida neix aquest llibre nou, una autobiografia intel·lectual en la qual el sociòleg fa un repàs de la seva trajectòria i producció científica tot situant-la en els contextos socials, polítics i culturals dels quals és coetani, i relacionant-la amb aspectes de la seva biografia personal, en general, i la seva vivència religiosa, en particular. Berger, doncs, ens parla d'esdeveniments historicopolítics, dels seus mestres i influències intel·lectuals, però, sobretot, de peripècies, vivències i experiències personals. En aquest sentit, el llibre no és una biografia intel·lectual en un sentit acadèmic estricte, no només perquè el protagonista és ben viu i és escrita en primera persona, sinó també perquè el llibre té un estil molt narratiu. Sent així, segurament el terme *ego-histoire* sembla adequar-se més per caracteritzar aquest treball en què el sociòleg ens presenta una història de la seva vida amb un caràcter molt novel·lat i amb un to àgil, amè, ple d'anècdotes i acudits, però no per això menys rigorós a l'hora d'exposar el seu pensament, conceptes i les *raisons d'être* de les seves obres. De fet, aquest estil d'escriptura del llibre no és un aspecte que es pugui passar per alt ni molt menys un element secundari, ja que ens dona moltes pistes del tipus de personatge i intel·lectual que és Peter Berger. Un sociòleg en la seva professionalització acadèmica «per accident», crític amb alguns aspectes i formulacions de la sociologia en el si de la institució universitària. Peter Berger, doncs, es presenta com un sociòleg en un sentit fenomenològic del terme, com una manera de ser i estar en el món, com «the endless fascination with the vagaries of the human world and with the efforts to understand them» (2011, p. 260).

El llibre està estructurat en nou capítols que, amb títols basats en anècdotes que en sintetitzen el contingut, ressegueixen cronològicament les etapes principals que segons l'autor configuren la seva trajectòria com a científic social fins a dia d'avui. El primer capítol, «Balzac on the twelve street», explica els orígens de la seva carrera intel·lectual i els anys de joventut com a universitari a la New School for Social Research, una institució peculiar en el context universitari americà perquè és el niu de bona part dels científics socials europeus exiliats als Estats Units durant el nazisme i, per consegüent, difusora d'aquesta tradició de pensament. Peter Berger, així, ens endinsa a l'ambient acadèmic trepidant d'aquest període i ens apropa els seus mestres, com Carl Mayer i Alfred Schutz, les seves influències intel·lectuals, com Max Weber, i els seus companys com Thomas Luckmann, que en conjunt marquen el seu pensament i canvien el rumb de la seva trajectòria professional inicialment pensada com a ministre de culte luterà. Aquest és un capítol apassionant en què, per exemple, descobrim per boca del mateix Berger l'origen i el perquè de la denominació de la seva

1. L. WOODHEAD, P. HEELAS i D. MARTIN (2001), *Peter Berger and the study of religion*, Londres, Routledge.

perspectiva sociològica com a humanística, tal com apareix formulada en el seu llibre *Invitation to sociology* (1968).

El segon capítol, «Improbable horizons», se situa en el període «postuniversitari» i Peter Berger relata des de l'experiència a l'Exèrcit i l'escriptura dels primers tres llibres, fins al retorn a la New School for Social Research com a professor, en la qual l'ambient acadèmic del moment marca el que serà la seva gran obra juntament amb Thomas Luckmann. En aquest sentit, és especialment rellevant el tercer capítol, «From a clique to a failed empire», que emmarcat en l'activitat intel·lectual de l'autor als anys seixanta, esdevé fascinant per a conèixer a través del mateix Berger com es gesta el projecte de la reformulació de la sociologia del coneixement; les preocupacions, els objectius i l'atmosfera intel·lectual que culminen amb la redacció i publicació del «gran tractat»: *La construcció social de la realitat* (1966), una de les obres de sociologia cabdals de la segona meitat del segle xx. Així mateix, aquest capítol també esdevé interessant, d'una banda, per l'exposició que fa el sociòleg del seu punt de vista i de les seves crítiques en relació amb la recepció del llibre en els cercles acadèmics i sociopolítics dels Estats Units i Europa. I, de l'altra, per l'explicació dels camins per separat que segueixen Luckmann i ell publicant *The sacred canopy* (Berger, 1967) i *The invisible religion* (Luckmann, 1967), dues obres centrals en el camp de la sociologia de la religió, en les quals apliquen la perspectiva teòrica de *La construcció social de la realitat* a la situació religiosa del moment, però cadascú des d'una definició de religió diferent —substantiva i funcional. Berger, doncs, ens parla de l'èxit de *The sacred canopy* (1967) i de la formulació quant a la teoria de la secularització que revisa anys més tard, i també de la publicació del llibre *Rumor of angels* (1969), des d'una perspectiva més teològica. Finalment, el sociòleg ens apropa a la seva experiència amb «the Movement» contracultural i a la seva sortida de la New School for Social Research.

En el capítol 4, «Globe-trekking sociology», Berger assenyalava, en el marc de les seves experiències en l'àmbit polític i personal a finals dels anys seixanta, un canvi de rumb de les seves preocupacions intel·lectuals. Concretament, «a turn from theory to the empirical questions that have dominated my work as a sociologist ever since» (Berger, 2011, p. 115). D'aquesta manera, tal com indica el títol del capítol, el sociòleg contextualitza i explica el perquè d'aquest gir i ens convida a viatjar per tot el món a través de detallar els diferents projectes en els quals es veu immers, i que marcaran el seu interès sociològic per la relació entre dos temes fonamentals: *modernitat* i *desenvolupament*. D'aquests interrogants i de l'experiència en aquests projectes internacionals, Berger subratlla la publicació de dos llibres, *Homeless mind* (1974) i *Pyramids of sacrifice* (1975), i també la posada en pràctica d'una metodologia interdisciplinària significativa de treball en grup, l'anomenat *coffee-house principle* —emprant una metàfora d'arrels vieneses—, que esdevindrà el seu *modus operandi* al llarg de la trajectòria científica (Berger, 2011, p. 124, 206).

«Many gods and countless chinese» és el títol del cinquè capítol, en el qual el sociòleg situa a mitjan anys setanta una nova etapa en la seva carrera intel·lectual que esdevé marcada per dos canvis en el seu pensament i interessos de recerca. D'una banda, l'abandonament progressiu de la teoria de la secularització formulada a *The sacred canopy* (1967) per una teoria de la pluralització, que ens explica i justifica a partir de la constatació empírica «modernity does not necessarily secularize, but necessarily pluralizes» (Berger, 2011, p. 138), i que formula en un llibre nou, *The heretical imperative* (1979). De l'altra, el canvi que comporta per a la seva trajectòria intel·lectual el seu posicionament en relació amb el fet de considerar el capitalisme l'únic model viable de desenvolupament. Aquesta qüestió ens l'apropa des de la seva experiència duent a terme el que anomena *sociological tourism* (Berger, 2011, p. 141) a l'Est asiàtic, i des d'un nivell més personal, amb les seves «politically incorrect excursions» que narra en el capítol 6.

En el capítol 7, «From Mbulwa to Gütersloh», i el capítol 8, «Conductor rather than soloist», Berger indica altra vegada un estadi nou en la seva trajectòria científica l'any 1985 amb la seva nova posició com a professor de sociologia a la Universitat de Boston, i la subsegüent creació del centre d'investigació dirigit per ell mateix en aquesta Universitat, Institute on Culture, Religion and World Research Affairs (CURA). Són, doncs, capítols apassionants en els quals Berger ens situa a la Universitat de Boston resseguint les seves impressions i percepcions respecte de la institució i

els cercles acadèmics, i també ens explica els detalls del desenvolupament del CURA a partir dels projectes que s'hi duen a terme a l'entorn de, bàsicament, tres temàtiques: els aspectes culturals de la globalització, les diferències entre Europa i Amèrica quant al fenomen religiós i la dialèctica entre el relativisme i el fonamentalisme en relació també amb la religió. D'aquesta manera, repassa l'etapa trepidant de la seva carrera com a director del centre de recerca que, seguint la metodologia del *coffee-house principle*, compta amb un equip internacional i amb la participació de sociòlegs de tot el món com David Martin i Grace Davie del Regne Unit, Daniel Hervieu-Léger de França o el sociòleg del nostre país, Joan Estruch. I la descripció d'aquest context ens condueix al darrer capítol, «Playing first violin», en el qual Berger presenta els seus últims treballs en solitari. Particularment, destaca l'èxit del llibre *Redeeming laughter: The comic dimension in human experience* (1997) i exposa la distinció entre «a sociology of the comic and the comic as sociology» (Berger, 2011, p. 254), i conclou amb una selecció d'acudits extraordinaris, entre els quals un sobre sociòlegs.

En conjunt, doncs, el llibre resulta en un *intellectual auto-portrait* divertit, original i excel·lent que ens dibuixa i ens apropa la figura i la personalitat de Peter Berger, i també la seva manera de concebre la pràctica sociològica i el seu rol com a sociòleg; una manera que queda sintetitzada en la idea del *dual citizenship* que emprà per a caracteritzar el sociòleg com el qui duu dos barrets —tot basant-se en la concepció d'objectivitat de Weber:

He is a member of a community of scholars committed to specific canons of analysis. He is also a member of a political community, subject to the same moral considerations as anyone else. The two hats are quite different. For the sake of honest advertising, it should always be made clear under which hat a particular statement is being made (Berger, 2011, p. 206).

Fins a quin punt és possible separar un barret de l'altre a l'hora d'aproximar-se a la realitat social i comprendre-la és una de les qüestions que queden obertes després de la lectura d'aquest llibre. Un llibre que esdevindrà interessant tant per als qui ja estan familiaritzats amb el pensament i l'obra del sociòleg, com per als qui s'hi vulguin endinsar per primera vegada.